

Prezident i osvícený monarcha

Příští čtvrtek uplyne osmdesát let od úmrtí prvního československého prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka. Byl mužem vsutku výjimečným. Každý další prezident republiky s ním byl a vždy bude poměřován.

Pavel Carbol
předseda Společnosti Edvarda Beneše

O no kalné ráno, kdy zemřel, jak ve svých verších napsal Jaroslav Seifert, bylo opravdu velkým zlomem v éře, kterou prezident Masaryk symbolizoval. Již za svého života se stal legendou přesahující hranice Československa. Každý další prezident republiky s ním byl a bude vždy poměřován. O to více nyní, kdy si hlavu státu vybírají sami občané.

Solitérova cesta vzhůru

Není to však objektivní. Masaryk byl solitérem a doba, v níž zastával prezidentský post, mu leccos tolerovala. To proto, že vlastně až první světovou válkou opravdu odstartovalo dvacáté století a fatální společenské proměny. První československý prezident perfektně naplnil představy o přelomové osobnosti, o které se budou jednou děti učit ve školách. Meziválečná Československá republika se s ním ztotožňovala a leckdo nám takového prezidenta záviděl.

Kde se tedy zrodil prezident Masaryk? Jeho životní cesta byla složitá a plná překážek. Z chudých poměrů se prosadil svou pílí, nadáním a neústupností. Vzal si na svou dobu téměř exotickou manželku, Američanku Charlottu, od níž si pak doživotně vypůjčil příjmení Garrigue jako součást svého jména. Manželé Masarykovi byli průkopníky emancipace a nedodržovali ve všem tradiční dělu rolí mezi mužem a ženou. Profesor Masaryk se maximálně věnoval svým dětem a jeho manželka byla zase aktivní ve veřejném životě. Charlotta se pro Tomáše stala doslova životní výhrou a oporou.

S tímto harmonickým zázemím Masaryk stanul v nově budovaném učitelském sboru české části univerzity v Praze, bojoval proti padělaným rukopisům oslavujícím falešně českou národní historii nebo se zastal, v podstatě proti všem, nevinného Žida Hilsnera ve věci vraždy mladé dívky v Polné. Odpor široké české veřejnosti za toto angažmá ho přinutil přemýšlet o vystěhování do USA. To, že se jednou stane hlavou samostatného státu, by tehdy nikdo z obav o svou vlastní bezpečnost nahlas neprognozoval. Masaryk působil jako solitér a vizionář, který šel občas sám hlavou proti zdi. Později se stal poslancem ve vídeňské Říšské radě, publikoval, předná-

šel, veřejně se angažoval. Jeho rodina, speciálně děti, měla kvůli jeho aktivitám mnohdy nelehký život.

Na panovníckém dvoře

Když dosáhl věku, kdy mohl jít na zasloužený odpočinek, vypukla světová válka. Využil bortící se staré světové pořádky, riskoval, odešel do exilu, opustil rodinu a vystavil ji pronásledování tehdejších úřadů. Rok 1918 jej katapultoval coby architekta a budovatele novodobé státnosti Čechů a Slováků na prezidentský stolec. Masaryk nahradil Čechům po staletí chybějícího panovníka ve starobylém sídle nad Prahou. Také Slováci v tomto muži za moravsko-slovenského pomezí našli svůj státnický idol a rovněž početné menšiny v nové republice k němu vzhlížely s patřičným respektem. První československý prezident měl pro tuto pozici vynikající průpravu, ve které by řada zájemců o klíče od Pražského hradu mohla hledat inspiraci.

T. G. Masaryk se stal hlavou státu v 68 letech a navázal tím na úctyhodnou životní kariéru univerzitního profesora s rozmanitými zkušenostmi z veřejného života. Jeho v podstatě králování z pozice prezidenta bylo provázeno skutečnostmi, z nichž některé by dnes asi již nikomu neprošly. Díky němu mají jeho nástupci k dispozici panství Fürstenberků se zámek Lány, který nový stát zakoupil k oddechu svého nejvyššího představitele. Samotný Pražský hrad byl dostavěn, modernizován a svou velikostí dnes zastihuje sídla hlav okolních států. Ty mohou realitní portfolio spojené

s funkcí prezidenta tomu českému pouze závidět. Ve srovnání s Hradem, který je dnes navíc hlavně magnetem pro turisty, vypadá i Buckinghamský palác britské královny jako velmi skromné obydlí.

Když Masaryk vyrazil na dovolenou, třeba na italský ostrov Capri, leckdy to vypadal, co do počtu personálu, jako přesun panovníckého dvora. Zřídil například bankovní účet, na který mu firmy i jednotlivci zasílali finanční dary, jež on dle své úvahy velkoryse používal k podpoře umělců, intelektuálů, vědců a různých svých příznivců. Aktivně vstupoval v zákulisí do parlamentní i vládní politiky. Byl rovněž zdatným lobbistou a své přátele či příbuzné protlačoval na různé důležité posty. Dodnes se proto v naší politice prezidenti chovají někdy možná více aktivisticky, než by se slušelo, opisují totiž od Masaryka. Současná média a bruselská pravidla by si asi s některými aspekty Masarykova počínání dost dobře úplně nevěděla rady. Je dost možné, že by se k tomu mimořádně scházely i parlamentní komory. Padaly by třeba i repliky o ohrožení demokracie, poukazovalo by se na nepotismus a střet zájmů.

Naopak je celá řada skutečností, které by Masarykovi mohli zájemci o post hlavy státu závidět. Ve svém věku byl obdivuhodně fit, i po osmdesátce jezdil na koni. Dodržoval životní disciplínu a v podstatě abstinoval. Mladším imponoval nejen intelektuální svěžestí, ale i fyzickým vzezřením. Masaryk byl fotogenický a působil důstojně. S nástupem filmu a rozvojem fotografie mezi světovými válkami se stal vědním objektem zájmu médií. Měl zcestovaný

svět, což nebylo mezi jeho současníky obvyklé, a znal několik cizích jazyků. O setkání s ním stály světové elity z různých oborů své doby.

Masaryk však měl i své odpůrce. V tajných prezidentských volbách, které absolvoval celkem čtyři, nikdy nedostal od volitelů, poslanců a senátorů maximální počet hlasů. Edvard Beneš kandidující po něm měl větší podporu. Všichni věděli, že Masaryk tím, že se zasloužil o stát, je zkrátka nedotknutelným a v podstatě tak jako panovník vládcem doživotním. To zapříčinilo budování jeho kultu tatíčka, který republiku v těžkých chvílích spojí a ochrání. Současné generace mají štěstí, že právě osobnost jako on stála v roce 1918 u vzniku státu. Zejména díky němu si naši předci v Československu udrželi demokracii nejdle ze všech středoevropských zemí po nástupu Hitlera v Německu k moci. Masaryk a jím vedená republika byla státem, ke kterému můžeme mít dílčí výhrady, ale nemůžeme se za něj stydět, což také není málo.

Báli se ho nacisté i komunisté

Masaryk se svým odkazem v běhu dalších událostí dvacátého století obstál. Důkazem toho budiž fakt, že se ho jako čert kříže bály oba největší totalitní režimy. Nacisté i komunisté měli shodně velkou péči o to, aby jméno prvního československého prezidenta zmizelo z širšího povědomí. To z něj ještě více učinilo nedosažitelný vzor pro jeho nástupce. Lafku, kterou nastavil, už nikdo další nepřekoná. I proto, že stát, který založil, dodnes ve dvou samostatných celcích existuje. Zakladatel mohl být jenom jeden a on tu roli úspěšně zvládl. Řada těch, kteří budou mít ambice být jeho pokračovateli, však bude snít o tom, že se jeho významnosti alespoň trochu přiblíží.

Když abdikoval na prezidentskou funkci, říkal, že se chce ještě chvíli dívat, jak si republika povede. Prognozoval nutnost padesát let souvislého vývoje, než se demokracie v Československu stabilizuje. Mezi světovými válkami tento interval bohužel nenastal, v současné době k němu máme slušně nakročeno. Masaryk byl celý život bojovníkem za pravdu a spravedlnost. Jelikož po většinu života působil jako vysokoškolský učitel, je vysoce pravděpodobné, že by dnes vehementně podporoval snahu svých pedagogických nástupců za důstojnější finanční podmínky. Monarchové, byť prezidentského typu, totiž myslí v delších časových intervalech, než je jen jedno volební období, a právě u vzdělávání je to nutné. Prezidentem vládnoucím ve stylu osvíceného monarchy však byl díky unikátní situaci jenom on, se svou noblesou, zásadami a životními zkušenostmi. Ale co my víme, třeba se zase nějaký nový Masaryk v naší zemi narodí, protože i po kalném ránu může přijít jasný den.

Foto: ČTK

Sobotní zápisník z Malé Strany

Miroslav Korecký

- Prezident Miloš Zeman se v televizním rozhovoru přiklonil k tradovaně spekulaci, že Petr Bezruč **nenapsal Slezské písně**, ale ukradl je slezskému vlastenci Ondřeji Boleslavu Petrovi. Mluví Jiří Ovocník se asi **při těch slovech orosil**, protože si uvědomil, že se možná zase bude muset na dlouhé měsíce ponořit do studia starých pramenů.
- **„Nebuďte tak rozměklí“**, vyzval lídr ČSSD Lubomír Zaorálek poslance ANO v závěru sněmovní řeči o zbavení imunity Babiše a Faltýnka. Místopředseda komory za ANO Radek Vondráček se ohradil, že o tom, **jestli on je rozměklý**, snad něco ví někdo jiný, ale nemůže o tom nic vědět Zaorálek. U Vondráčků doma byl ten večer asi **vážný a velmi osobní rozhovor**.
- Chemik, expert na armádní zakázky a nejdříve sloužící polistopadový ministr financí Miroslav Kalousek se zjevně **vrhl na další odbornost**. Ve Sněmovně vysvětloval, jak si **kolonoskopickým vyšetřením** ověřit, že máte zdravé srdce. Prostě komu čest, tomu čest.
- Jeden z předáků ČSSD, **Václav Votava**, dvojka na plzeňské kandidátce a minulých čtyři roky mocný šéf rozpočtového výboru, oznámil v přímém televizním přenosu, **že se cítí méněcenný**. Naštěstí se to snad ve sněmovním houfu i dál schová.
- Bezplatná rada Andreji Babišovi: když má někdo i po čtvrtstoletí v Česku **problém sestavit českou větu**, neměl by tak hlasitě kritizovat, že policieji vyšetřovatel v žádosti o jeho vydání k trestnímu stíhání **našel překlepy**.
- TOP 09 představila své Memorandum o ochraně životního prostředí a při té příležitosti se pochlubila, že je ekologickými organizacemi dlouhodobě označována za **největšího ochránce životního prostředí** mezi parlamentními stranami. Co na to **Strana zelených**, která má pět senátorů?
- Končící poslanec ANO Martin Komárek se v pozvánce na křest své knihy svěřil, **že se léčí u psychiatra**. Jestli má národ za čtyři roky v politice neuvěřil nic, tak toto by mohla být taková **malá satisfakce**.
- Martin Lank, dnes **jediný poslanec strany Realisté**, v debatě o vydání Babiše a Faltýnka policii ve svém krátkém projevu hned šestkrát zopakoval, **že je realista**. Snad se tím snaží zahnat temnou vzpomínku na to, že do Sněmovny vstoupil a tři a půl roku v ní působil jako **nahnědlý okamurovec**.
- ODS ve své tiskové zprávě uvádí: „Program ANO připomíná pohádku o tom, **jak pejsek s kočičkou vařili dort**.“ Není to blbost? Pomiňme originální název pohádky, tam Josef Čapek alibisticky píše, **že dort dělali**. Dál už ale dort jednoznačně pečou: „Dali dort péci a těšili se na to, **až bude upečený**.“ Vařený dort je prostě hloupost a hnus hodný tak Kluků v akci, ne slušných zvířátek!

Spisovatelé v MF DNES

Proč by nás miláčkové měli poslouchat?

Petra Hůlová

Celé to začalo přemýšlením nad slepečím psem. Ikona zvířecího hrdiny, který srdnatě pomáhá postiženému, je přece naprostá blamáž, říkám si. Milosrdná lež k oklamání našeho svědomí. Slepečský pes není hrdina, ale produkt. Mrzák emocí a instinktů. Pokud má sloužit spolehlivě svému účelu, ani to jinak být nemůže, jeho vlastní potřeby musí jít za každých okolností stranou. Není to tedy hrdina, ale otrok. Deviant své vlastní přirozenosti. Chudák.

Pozorují slepečského psa sedícího v tramvaji spořádaně vedle své paní a je mi z toho nanic. Jakým právem mu potlačujeme jeho potřeby? Důvod je jasný: aby kvalitně konal svou práci. Smysl jeho života je služba, kterou si nevybral, a já se ptám, jak

dlouho si to ještě (minimálně v Evropě) sami před sebou obhájíme? Co když je onen „slavný“ slepý páníček navíc naprostý idiot? Pokud s nadsázkou, pak takhle: proč má boží psi bytost obětovat svůj život na oltář prachsporného bezcharakterního lháře s politováníhodnou oční vadou? Jediná možná odpověď, a sice že člověk je zvířatům za každých okolností nadřazený, a to i špatný člověk vynikajícímu psovi, v naší současné, na práva orientované společnosti nemůže obstát věčně. „Výjimečné“ postavení člověka jako druhu oplývajícího unikátními schopnostmi je navíc obraz, který se postupem času čím dál více drojí (nejenže náš čich, zrak, hmat a sluch za moc nestojí, ale na světové úrovni není ani naše komunikace, ani naše paměť či schopnost učit se). A i kdyby byly. Lidská práva se přece neudějí na základě schopností. Každopádně jedině, co nejspíš skutečně unikátní je (pokud ne jen vinou naší sebezahleděnosti), je lidská sebereflexe.

Ono uvědomování si sebe sama, své vlastní konečnosti, svého já. Zároveň je to ale právě, zdá se mi, lidské ego, co je kořenem veškerého zla a environmentálním postra-

Všechna halasně troubená zvířecí práva bazální status zvířete jako vězně a otroka nemění.

chem planety, a není tak důvod, proč na této vlastnosti stavět naši nadřazenost. Nakonec se dá onen „slepečský pes“, který je jen špičkou ledovce kontinentu zvířecích

miláčků (jejich králem, „morálním hrdinou“), obhájit jen jediným: prostě jako ve všech oblastech expandujeme i tady až tam, kam nás to pustí. Našími skutečnými hranicemi tak jsou jen limity možného, nikoli morálka, ačkoli se jí tak rádi oháníme.

Všechna halasně troubená zvířecí práva jsou pouhými „takzvanými zvířecími právy“, protože bazální status zvířete jako vězně a otroka nijak nemění, pouze upravují jeho životní standard. Ke skutečné změně dojde teprve ve chvíli, kdy se sami sebe zeptáme, zda bychom si to, co si dovolíme ke svému psu, kterého tak rádi nazýváme „členem domácnosti“, dovolili k tomu skutečným členovi. Nejde o kvalitní stravu a měkký plíšeček, ale spíš: proč považujeme za normální, že nás má zvíře poslouchat, věčně na nás někde čekat a celkově se neustále připůsobovat našemu programu? A jelikož esence této situace spočívá v neobhajitelné nadřazenosti, změna postoje je jen otázkou času.

Jsem přesvědčená, že mnohé trápí špatné svědomí už teď. Mě taky. Našeho kocoura jsme jako malé kotě zachránili před utopením, a tak si někdy ulevuji myšlenkou, že vlastně už nemusel být. Tedy něco jako: lepší tenhle život, kde musí poslouchat, je zavírání a celkově se těší menším právům než ostatní členové naší domácnosti, než vůbec žádný. A trochu mi taková sebeobhajoba pomáhá a trochu se po ní cítím ještě hůř než předtím, protože to smrdí alibismem.

A konečně u této moje úvahy má ve svém jádru jeden zrádný předpoklad, a sice že žádný život je horší možností než život příšerný, a to je snad ještě arogantnější. Hlavně se podle toho ani neřídíme sami. Pokud svůj život vnímáme jako nesnesitelný, stojíme před svobodnou volbou ukončit jej. Ale pes nebo kočka? Kdo ví, kolik domácích miláčků by si to ve skutečnosti radši „hodilo“ než žít s perspektivou celoživotně omezeného pohybu, případně navíc s bonusem zamírněovaného autoritativního pána?